

Þegar barn greinir frá ofbeldi

Indíana Rós, kynfræðingur
Jafnréttisskóli Reykjavíkur
Guðný, mannauðsráðgjafi

SKÓLA – OG FRÍSTUNDASVIÐ

Verkferill:

Viðbrögð við meintri óviðeigandi framkomu starfsmanns gagnvart barni í leikskóla, grunnskóla, frístundastarfi eða tónlistarstarfi

Verið að endurskoða

- Stjórnandi ber ábyrgð á vinnslu máls og skal vinna það samkvæmt verkferlinum. Ef hann metur til upplýsir stjórnandi fagastjóra í miðstöð og getur leitað ráðgjafar hjá mannauðs- og lögfræðipjónustu SFS vegna málsins.
- **Tilkynning til barnaverndar ef ástæða sé til að ælta að barn:**
 - a. búi við óviðunandi uppeldisaðstæður,
 - b. verði fyrir ofbeldi eða annarri vanvirðandi háttsemi eða
 - c. stofni heilsu sinni og þroska í alvarlega hættu.
- **Ef grunur er um að barn hafi orðið fyrir kynferðisofbeldi og/eða öðru alvarlegu líkamlegu eða andlegu ofbeldi ber að tilkynna mál til lögreglu og/eða Barnaverndar Reykjavíkur sem metur hvort óska eigi eftir lögreglurannsókn.**

5.1. Könnun máls – Viðbrögð stjórnanda skulu vera eftirfarandi eftir því hvert eðli meints brots er:

Grunur um kynferðisbrot Ef grunur er um kynferðisbrot er brýnt að atvikið sé hvorki rætt við barnið né starfsmanninn, fyrr en starfsmenn Barnaverndar Reykjavíkur hafa talað við barnið og/eða metið stöðuna.

- Ef grunur er um kynferðisbrot skal senda starfsmanninn í launað leyfi á meðan málið er kannað.

Grunur um ofbeldi eða aðra óviðeigandi framkomu Vegna gruns um ofbeldi og/eða óviðeigandi framkomu starfsmanns gagnvart barni aftar stjórnandi starfsstaðar upplýsinga um atvik hjá þeim aðila sem leggur fram kvörtunina, meintum þolanda, meintum geranda og eftir atvikum hjá vitnum og skráir atvikalýsingu hjá sér sem aðilar undirrita.

- Leggja þarf mat á hvort tilefni sé til að færa starfsmann til í starfi eða senda hann í launað leyfi á meðan málið er kannað.

Ráðgjafa- og viðbragðsteymi

um óæskilega kynferðislega hegðun í skóla- og frístundastarfi

Hlutverk teymis er að veita stjórnendum og starfsfólki SFS ráðgjöf, fræðslu, stuðning og leiðsögn varðandi mál sem tengjast óæskilegri kynhegðun eða kynferðisofbeldi barna og unglunga.

Markmið er að þau upplifa sig ekki ein í að tækla flókin atvik og tryggja faglega úrvinnslu mála.

2 fulltrúar af hverri miðstöð, auk 5 ráðgefandi fulltrúa til stuðnings við teymið.

Þverfaglegur hópur frá SFS og VEL

Verkferlar og viðtalsrammar ráðgjafateymis

Leiðbeiningar til starfsfólks – Kynferðisleg áreitni eða ofbeldi.

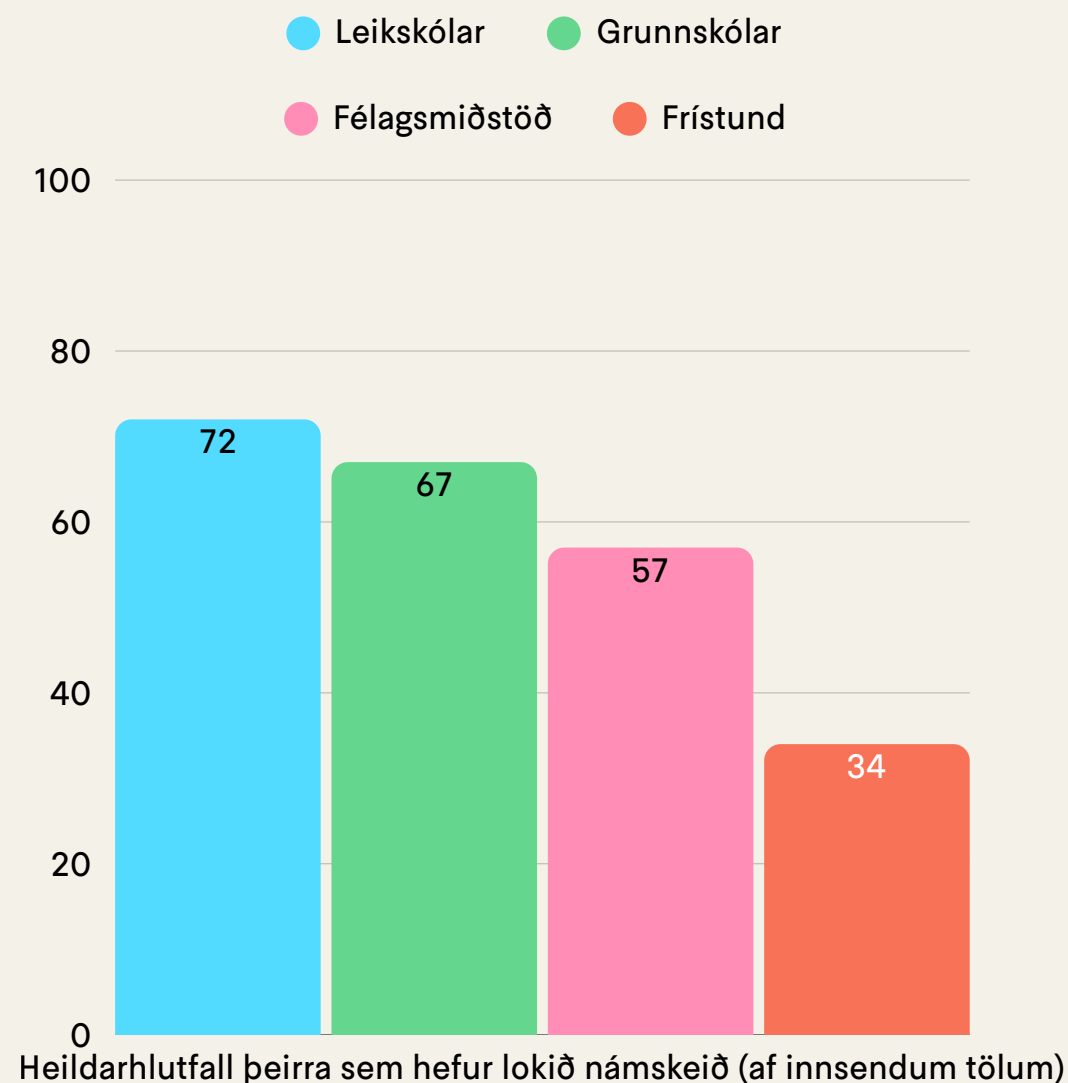
Viðbragðsferill varðandi kynferðislega áreitni og kynferðislegt ofbeldi í skóla og frístundastarfi.

Skyldunámskeið fyrir öll sem starfa með börnum og unglingum

Samkvæmt aðgerðum A.4, B.1 og C.2 í Þingsályktun 37/150 um forvarnir meðal barna og ungmenna gegn kynferðislegu og kynbundnu ofbeldi og áreitni á allt starfsfólk sem starfar með börnum og ungmennum að ljúka netnámskeiði **Barna- og fjölskyldustofu** um grunnatriði kynferðislegrar hegðunar barna og ungmenna, einkenni kynferðisofbeldis, og hvernig beri að bregðast við.

- Netnámskeið sem hægt er að taka á sínum hraða.
- Hvert námskeið er um 30–40 mín.
- Ókeypis

- **Leikskólar** – 54/67 hafa sent tölur.
- **Grunnskólar** – 33/45 hafa sent tölur.
- **Félagsmiðstöð** – 23/26 hafa sent tölur.
- **Frístund**– 33/37 hafa sent tölur
Mörg virtust ekki vita af námskeiði

Smellið á myndina til þess að opna námskeiðið

[Forvarnir - ítarefni • Stopp ofbeldi! \(namsefni.is\)](#)

Af námskeiði til starfsfólks frá Jafnréttisskóla:

EÐLILEG KYNHEGÐUN EFTIR ALDRI – UMFERÐALJÓSIN

Eðlilegt

Hluti af eðlilegum þroska

Sjálfspróttinn og tilfallandi. Víðeigandi miðað við aldur og þroska. Milli jafningja. Snýst um að skilja, fá upplýsingar og vera forvitin.

Tækifæri til að ræða, útskýra og styðja

Varhugavert

Höfum áhyggjur

Einstök tilvik af óæskilegri hegðun. „Græn“ en eru ítrekaðar, af ásetningu eða höfum áhyggjur vegna hversu lengi þær endast. „Græn“ í samhengi við jafnaldra en ekki víðara samhengi. Ekki víðeigandi fyrir aldur, þroska og getu. Heilsa og öryggi barnsins eða annarra barna í áhættu. Hegðun merkir skyndilega og óvænalega breytingu í hegðun barns

þarf að fylgjast vel með og auka stuðning.

Mjög varhugavert

Vísar til að ofbeldi hafi átt sér stað eða mun valda skaða

Óhöfleg, árátukennd, af miklum krafti, niðurlægjandi eða ógnandi. Haldið í leynd, verið að hóta, kúga, plata eða á einhvern hátt stjórnaði. Ekki víðeigandi miðað við aldur eða þroska barns. Á sér stað á milli barna þar sem verulegur aldur, þroska, eða valdamunur er.

Gripa til aðgerða strax
Tilkynna, vernda barnið og önnur, tilkynna.

Responding to children who display sexualised behavior
Traffic light bæklínur.
Röf bæklínur – Kynferðisleg hegðun barna.

Afhverju sýna börn/ungmennir óæskilega kynhegðun? Kveikjur

Ytra umhverfið	Beintengt kynverund og kynfræðslu	Andlegir, félagslegir og líkamlegir þættir
Ofverndun	Skortur á nákvæmum upplýsingum um kynlífi/kynverund	Reynsla af líkamlegu, andlegu eða kynferðislegu ofbeldi.
Skortur á einkalífi / Einkarými eða tíma	Ótti eða skíningsleysi vegna kynþroska og breytinga á líkamanum	Margvísileg áföll og ofbeldi á heimilinu / innan fjölskyldu. Kynsiðarbundin áföll.
Skortur á reglum og afleiðingum – Óstöðugleiki eða skipulagsleysi / daglegu lífi	Enginn þekking á einka/almannarými og víðeigandi hegðun	Tengslavandi (Tengslaröskun, rof á tengslum)
Skortur á samræmi á milli umhverfa	Skortur á fræðslu um samskipti og kynheilbrigði	Skortur á félagsfærni eða samskiptaðrúgleikar
Umsjáraðilar ekki í stakk búnir að bregðast við vegna skorts á þekkingu eða eigin vanda	Ruglingur varðandi kynverund, sambönd og kynlífsathafnir	Togstreita eða deilur í samböndum eða samskiptum
	Of mikið aðgengi að (eða aðrir sýna) kynferðislegt efni	Leiðast eða eru einmanna
	Kynferðisleg örvin	Kvíði tengdur við fullorðið fólk / fjölskyldu
	Vandi tengdur kynverund eða kynáttunarvandi	Andlegir erfiðleikar t.d. kvíði, þunglyndi, sorg, gremja, áfallastreituröskun
	Forvitni / Spennandi	Læknisfræðilegar þarfir eða v. læknismeðferðar
	Laðast kynferðislega að börnum	Einelti
	Ofurkarlmennska (e. Hypermasculinity)	Skörm

Kveikja

Hegðun

Víðbragð

KYNFERÐISLEGT OFBELDI GAGNVART BÖRNUM

Algengi:

1.2% 2.2%

3X

Fötluð börn eru 3x líklegri til að verða fyrir kynferðislegu ofbeldi en öfötluð börn

ADHD Þroskahömlun Einhverfa

80% Sögðu frá í heild

48% Sögðu bara vinum

26% Sögðu fullorðnum

12% Sögðu yfirvöldum

Hefur einhver að minnsta kosti fimm árum eldri en þú eða fullorðinn einstaklingur:

8.b 9.b 10.b

7% 9% 10%

3% 4% 4%

5% 7% 9%

Snert þig eða káfað á þér á kynferðislegan hátt um ævina?

Látid þig snerta sig á kynferðislegan hátt um ævina?

Annar unglingur: Haft munnmök eða samfarir við þig gegn vilja þínum einhvern tímann um ævina?

Íslenska æskulýðin 2024

AFHVERJU BÖRN OG UNGMENNIR SEGJA EKKI FRÁ KYNFERÐISLEGU OFBELDI

93-95% brotana er framið af einhverjum sem ungmenni þekkir þar af: 59% tengsl við fjölskyldu / kunningi / vinur 34% fjölskyldumeðlimur

Hlýðni
Hefur verið kennt að hlýða fullorðnum.
Ef gerandi er fullorðinn og segir þolanda að þegja að þá vill viðkomandi ekki segja frá.

Leyndarmál
Hefur verið sagt að þetta sé leyndarmál og megi ekki segja neinum.

Greitt / mýtað eða hótad
Hefur fengið greitt fyrir ofbeldi sem þau voru beitt, halda þess vegna að þau hafi „samþykkt það“.
Algengt að vera hótad eða mýtað til að halda ofbeldinu leyndu.

Hræðsla
Hrædd að segja frá vegna hótana eða afleiðinga fyrir sig.
Hvernig mun gerandinn bregðast við?

Samviskubít og hræðsla
Samviskubít af því þetta er einhver sem þau treysta og þekkja.
Eru hrædd um afleiðingar fyrir gerandann.

Eðlilegt?
Halda að þetta sé eðlilegt.
Búið að sannfæra þau eða þau hafa ekki þroska eða þekkingu til að vita betur.

Skortur á kynfræðslu
Það er ekki búið að kenna þeim hvað má og hvað má ekki.
Þau vita ekki hvað er ofbeldi og hvað ekki.

Skortir orðin
Þau vita ekki hvernig þau geta sagt frá, hafa ekki orðin í það.

Skömm
Skammast sín fyrir ofbeldið.
Þolendaskömm í samfélaginu lætur þau halda að þetta hafi verið þeim að kenna.

„Testa“ oft og draga til baka
Gefa vísbendingar til að sjá víðbragð

Heyra hvernig talað er um önnur brot þolenda- og drusluskömm

HVERNIG Á AÐ BREGÐAST VIÐ UPPLÝSINGUM UM KYNFERÐISLEGT OFBELDI

01 Hóldum ról Hlusta, ekki yfirheyra

02 Dæmi: Vilstu segja mér frá því sem gerðist? Ekki: hver gerði það?? hvað gerdu þau??
Ekki efast um það sem þau eru að segja þér frá “ég er nú ekki viss um að hún meinti þetta svona”

03 Sýnum skilning og að þú skilur að þetta sé erfitt sama hvað – ekki þeim að kenna

04 Þakka þeim fyrir traustid Gæti hafa verið hótad ef þau segðu frá þá X.

05 Tilkynningaskylda: Gefðu barninu alltaf það rými sem það þarf til að ræða þetta. Víðbragðsáætlun starfsaðar! Er til staða? þekkja nemendur og starfsfólk?

Segðu þeim að þú munir styðja þau í að fá aðstoð Þau segjast mögulega ekki vilja hana, en það er okkar skylda.

Sjá **Erfið spjall** handbókina!

VÍSBENDINGAR UM KYNFERÐISLEGT OFBELDI

ÁHÆTTUSÆKNI
Drykkja, vímuefnanotkun, eyðileggja hluti, brjóta lög/reglur

MEIRI ÞEKKING EN ÆTTI AÐ VERA
Yngri börn að þekkja kynferðislega hegðun sem þau ættu ekki að þekkja

SKYNDILEGAR BREYTINGAR Í SKAPI / HEGÐUN
Reiði, martraðir, erfiðleikar með svefn

SÁRSÁUKI Í KYNFÆRUM
Verkur eða kláiði í píku, leggöngum, typpi, endaparm

KVÍÐI TENGT ÁKVÆÐNUM AÐILUM
Vilja ekki vera skilin eftir með X

ATH: Eru vísbendingar en þýðir ekki endilega að það hafi átt sér stað ofbeldi

Erfið spjöll

Handbók fyrir starfsfólk skóla- og frístundasviðs.

Þegar barn eða ungmenni greinir frá ofbeldi

Hvað nú? og Eitt skref í einu

Stuðningur við foreldra / aðstandendur barns sem hefur orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi eða grunur er um slíkt

Vegna Múlaborgar-málsins *Foreldrar*

Skrifstofa SFS og norðurmiðstöð

Sérstakt teymi sem sinnir fræðslu fyrir starfsfólk og foreldra: Guðný, mannauðsráðgjafi, Indíana Rós, kynfræðingur, Sigurbjörg, sálfræðingur.

- Foreldrafundir 17. ágúst
 - Sameiginlegur fundur krifstofu SFS, fagstjóra leikskólamála af öllum miðstöðvum, barnavernd RVK, barnahús, lögreglan
 - 5 fundir með öllum deildum og foreldra barna sem höfðu hætt á Múlaborg á síðustu 2 árum.
 - Fræðsla um áföll og 5 ráð fyrir kynfræðslu,
 - 5 ráð um kynfræðslu með QR kóða með bækling og meðfylgjandi fræðsluefni.
 - Seinna þýdd á arabísku, kúrdísku, pólsku, ensku, spænsku, filippseysku, úkraínsku.
 - Eitt skref í einu bæklingurinn útbúinn
- 4 námskeið fyrir foreldra í kynfræðslu, um 1,5-2 klst í senn
 - Meðal annars veittur aðgangur að útprentanlegu efni til að nota í umræðu við börn
- Símtöl við foreldra sem hafa óskað eftir stuðning
- Norðurmiðstöð með málið í forgangi fyrir þau sem hafa óskað eftir viðtali við sálfræðinga.
- Bent á Lögreglu vegna ábendinga í tengslum við málið
- Hægt að hafa samband við Barnavernd/Barnahús og kynfræðing á SFS til að fá ráðgjöf og spurningar varðandi kynhegðun barns eða grun um ofbeldi.

Vegna Múlaborgar-málsins **Starfsfólk**

Skrifstofa SFS og norðurmiðstöð

Sérstakt teymi sem sinnir fræðslu fyrir starfsfólk og foreldra: Guðný, mannauðsráðgjafi, Indíana Rós, kynfræðingur, Sigurbjörg, sálfræðingur.

- Stuðnings- og ráðgjafateymi (MOS) með viðveru á staðnum og í kjölfar upplýsingar um hvernig hægt sé að bóka viðtöl
- Fagstjóri leikskóla á norðurmiðstöð, mannauðsráðgjafar og aðrir fulltrúar á staðnum fyrstu daga
- Fyrrum fagstjóri leikskólamála ráðin til stuðnings við stjórnun
- Sér hópur fyrir karlkynsstarfsfólk leikskóla, búnir að hittast 3 sinnum
 - Handleiðsla greidd fyrir þá sem óska þess
- Fræðsla
 - Frá sálfræðing stuðnings- og ráðgjafateymis
 - Kynheilbrigði, kynfræðslu, kynferðislegt ofbeldi o.s.frv. frá Jafnréttisskólanum

Tillaga um aðgerðir til að auka öryggi og faglegt starf í leikskólum, samþykkt í borgarráði 21. ágúst.
Úrbætur verði yfirfærðar eftir því sem við á á annað skóla- og frístundastarf.
Tillögur með kostnaðarmati ef við á skulu liggja fyrir eigi síðar en 31. október 2025.

Takk fyrir!

Spurningar?

indiana@reykjavik.is

gudny.reynisdottir@reykjavik.is